

ПСИХІАТРИЧНА ДОПОМОГА в Україні у 2025 році: що реально змінилося для лікаря і пацієнта



Минулий рік став важливим етапом у трансформації психіатричної допомоги в Україні. Підтримка психічного здоров'я остаточно перестала бути недооціненою галуззю й набула статусу одного із ключових напрямів державної політики у сфері охорони здоров'я. Реформа ґрунтується на принципах доказової медицини, поваги до прав людини, пацієнт-орієнтованого підходу та відповідності європейським стандартам.

Інтеграція психіатричної та психосоціальної допомоги в межах Програми медичних гарантій дозволила значно розширити доступ до послуг — як географічно, так і функціонально. Впровадження Всеукраїнської програми психічного здоров'я «Ти як?» — ініціативи Першої леді Олени Зеленської — посилює ці зміни, забезпечуючи доступність послуг на всіх рівнях національної системи охорони здоров'я й орієнтуючись на міжнародні стандарти.

Первинна медична допомога: раннє виявлення і підтримка

Однією із ключових змін стало посилення ролі первинної ланки у системі охорони психічного здоров'я. Сімейні лікарі, терапевти та педіатри у 2025 р. були активно залучені до надання базової психосоціальної допомоги. Це дозволяє виявляти психічні розлади на ранніх етапах, зменшувати тягар хронізації та своєчасно скеровувати пацієнтів до спеціалізованих служб.

Система підтримки психічного здоров'я, яку розбудовують у межах ініціативи «Ти як?», була інтегрована

в повсякденну практику первинної медичної допомоги. Це дозволило зробити психосоціальну підтримку невід'ємною частиною консультації лікаря, без додаткових маршрутів чи складних процедур для пацієнта. Найчастіше по допомогу звертаються із проявами тривоги, емоційної напруги, порушеннями сну та пригніченим настроєм — тобто із симптомами, з якими пацієнти зазвичай спершу приходять саме до лікаря первинної ланки.

Послуги із підтримки психічного здоров'я на первинному рівні стали широко доступними по всій країні, що суттєво зменшило бар'єри для звернення по допомогу, особливо для дітей і підлітків. Важливо, що така допомога надається безоплатно в межах державного фінансування, сприяючи ранньому втручання та профілактиці тяжких психічних розладів.

Центри психічного здоров'я: фокус на спільноту

Новим структурним елементом системи стали Центри психічного здоров'я — спеціалізовані амбулаторні осередки, які працюють за мультидисциплінарною моделлю. У 2025 р. їхня мережа охопила всі регіони країни, зосереджуючись передусім у великих областях та містах.

Центри забезпечують комплексну психіатричну й психосоціальну допомогу, з особливим акцентом на дітей, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та інші вразливі групи. Вперше на системному рівні запроваджено можливість роботи мобільних мультидисциплінарних команд, які надають допомогу безпосередньо за місцем проживання пацієнтів.

Такий підхід наближає психіатричну допомогу до громади й зменшує стигматизацію, адже лікування більше не асоційоване виключно зі стаціонаром або ізоляцією.

Психічне здоров'я в цифрах: досягнення за 2025 рік

- Понад 2,2 тис. закладів первинної допомоги надають послуги із підтримки психічного здоров'я по всій країні
- 138 тис. медичних працівників пройшли навчання за програмою BOOЗ mhGAP, що суттєво посилило кадрову спроможність системи
- 238 тис. пацієнтів отримали допомогу із питань психічного здоров'я на рівні первинної ланки
- На базі закладів охорони здоров'я створено 150 Центрів психічного здоров'я як новий елемент спеціалізованої допомоги

Зміни в організації стаціонарної психіатричної допомоги дітям

Суттєвих змін зазнала організація стаціонарної психіатричної допомоги дітям. Вона була інтегрована в багатопрофільні дитячі лікарні, що дозволило перейти від вузькоспеціалізованого до комплексного підходу. Лікування тепер здійснюється за участю мультидисциплінарних команд із залученням фахівців різних спеціальностей, як-от педіатри, неврологи, ендокринологи, генетики тощо.

Це забезпечує кращу діагностику супутніх соматичних станів і врахування фізичного здоров'я дитини як невід'ємної частини психіатричної допомоги. Загалом у 2025 р. стаціонарну психіатричну допомогу в Україні надавали понад сто медичних закладів, значна частина з яких входить до спроможної мережі.

Освіта та підготовка кадрів за програмою mhGAP як ключовий елемент реформи психічного здоров'я

Кадрове забезпечення стало одним із фундаментальних аспектів реформи. В Україні активно впроваджується глобальна програма Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) Mental Health Gap Action Programme (mhGAP), спрямована на подолання дефіциту фахівців у сфері психічного здоров'я. Тисячі лікарів і медичних працівників уже пройшли навчання за базовими та поглибленими курсами mhGAP. Особлива увага приділяється первинній ланці, адже саме вона є першою точкою контакту для пацієнтів із тривожними розладами, депресією та емоційним виснаженням. Наприкінці 2025 р. навчальні модулі було розширено для лікарів екстреної допомоги, неврологів і кардіологів, що відповідає сучасному баченню інтегрованої медицини.

Окремим напрямом стала інтеграція mhGAP у систему вищої медичної освіти. Навчальні програми оновлюються, викладачі проходять спеціалізовану підготовку, а студенти медичних університетів навчаються за новими стандартами. Паралельно на рівні державної освітньої політики формується системний підхід до розвитку компетентностей у сфері психічного здоров'я: складова психічного здоров'я інтегрується в освітні програми закладів вищої освіти, а університетські спільноти включають її до стратегічних пріоритетів розвитку.

Університети впроваджують інноваційні підходи до підтримки психічного здоров'я — від цифрових інструментів до сучасних психофізіологічних технологій, що поєднують освітній, клінічний і профілактичний компоненти. Такий міжсекторальний підхід створює передумови для довготривалої стійкості реформи: майбутні лікарі та фахівці інших спеціальностей із перших років професійної підготовки отримують компетентності з ведення поширених психічних розладів і формування культури роботи з пацієнтами без стигми.

Висновки

Реформа психіатричної допомоги в Україні у 2025 р. — це не лише про нові пакети послуг чи статистику охоплення. Це про зміну філософії: від ізоляції — до інтеграції, від формального лікування — до партнерства з пацієнтом, від стигми — до доступності й поваги. Сукупність змін у первинній ланці, спеціалізованій допомозі, освіті та організації стаціонарів формує основу для сучасної ефективної та людяної системи підтримки психічного здоров'я.

Підготувала **Олена Коробка**

За матеріалами www.moz.gov.ua, www.president.gov.ua

